

NOVICE

kmetijskih, rokodelnih in narodskih reči.

Na svitlobo dane od krajske kmetijske družbe.

Odgovorni vrednik *Dr. Janez Bleiweis.*

Tečaj VIII.

V sredo 27. svečana (februarja) 1850.

List 9.

Iz visoke pesmi J. Koseskiga.

Uvod.

V imenu svetimu, v imenu vsih imén,
Ki se mu vklanajo kreposti vsiga sveta,
Ki vsim stvarém pogoj, ki cena je vsih cen,
Ozrimo kviško se v imén' Bogá očeta!

V imenu luči tmin, zmagavca besnih sil,
Ki smerti vdavši se otél je svet pogina,
Ki hlad je naših ran, zdravilo vsih zdravil,
Napnimo gerla moč v imenu sladkim sina!

In razvedritelja oblačne pameti,
Ki je od vekomaj modrosti čiste plamen,
Obéh oséb izid, z obema — v eni tri,
Zapojmo glasnih ust v imenu duha, Amen!

Oče naš, ki si v nebesih!

Čudno bitje, bitje brez prilike,
Duh visok čez uma misli vse,
Ki v svitlosti večno rajске dike
Osnoval pravice tron si je;
Ki po zraku žarne krogle viješ,
Dih sladák iz cvetlice puhtiš,
Iz neviht življenja blagor liješ,
Blisku kdaj in kod in kam veliš!

Čudno bitje, bitje neizmérno,
Stvarnik, rešnik, drug in oče naš,
Ki ta svet pomnožiti stotérno,
Ali v nič ga z migam djati znaš;
Ki od sonc do mične trohe peska,
Od prahú do kralja vsih zverin,
Od kresnic do strašne luči treska
Vsim stvarém si uzrok in začín!

Nam si oče, oče nam gotovi,
V blagor naš daril si sina clo;
Čujte polki, čujte vsi rodovi,
Oče naš je sveto bitje to.
Je naš oče, vir ljubezni žive,
Brez izjemka skerbno vsih strani
Nam daruje vsaki dan vidljive,
Vsaki dan nevidne blagosti.

Da nam kinč podobe veličanske,
Nam prižgè v obrazu vida kras,
Čelu vcepi misli modrijanske,
Ustam dá besede sladki glas.
Rèče soncu: Brazde plod mu zbudi!
Reki: Daj želečimu požir!
Rèče zraku: Hlada ne zamudi!
Noči: Daj utrudenimu mir!

Bog ljubezni, oče vsiga sveta,
De sta nam, ki gline prah smo le
V glavi um in duša v sercu vneta,
Slava vsa in hvala tebi gré!
Slava de veselja serce vriska,
Ko pomlad natora oživí;
Hvala de v dolini solz in stiska
Cvetlic nam obilno dozori.

De nam up nebeškiga življenja,
Up veselja rajsko večniga,
V hudim boju zmote in terpenja
K zmagi sklep, orožje v bitvi da;
De ob času greha bič odlašaj,
De slabosti naše prispoznajš,
De celò hudobniku zanašajš,
In k pokori čas in moč mu daš.

To je milost, milost brez prilike,
To ljubav neskončna tvoja je;
Ktera v cvet razviti vse mladike,
Vsaki berst obdati s plodam če.
Bog ljubezni, oče sveta tega,
Odpri tej molitvi svoj posluh!
Serca nam očisti dima zlega,
Daj de nas navdá detinstva duh!

Daj de bi po uku tvojim bili,
Obernili v slavo tvojo vse,
De bi krepko snage pot hodili,
Čistih serc, ko dečno serce je;
Daj de bi, ko zadna bitva mine,
Nam oči zatisne mirna smert,
Tud za nas, nevredne tvoje sine,
Sveti dom nebeški bil odpert!

Potrebno opravilo kmetovavcov sedanji čas.

Sadje je velik dobiček vsacimu kmetovavcu, naj ga sam s svojo družino vživa, ali prodaja. Tega ni treba nobenimu dokazovati, to vsak sam vé.

Pa tudi to vsak vé, de so gosence nar hujši sovražnik sadnih drevés.

Zadnji čas, ljubi prijatli, je zdej, de svoje drevesa natanjko pregledate, de jih gosenčnih mešičkov dobro otrebite, de perhljivo skorjo in mah z njih spravite, ker se pod tem ne le gosence ampak tudi drugi škodljivi merčesi skrivajo, ktere spomlad k požrešnosti in pokončanju cvetja oživí.

Pa ne le posamesno delajte, ampak vsi sosedje skupej, de ne bo zanikernost eniga deseterim v škodo.

Modri župani! oznanite in priporočite to delo vsim svojim sosesčanam, de grejo vsi k tem delu. Zadnji čas je, — kmalo se bojo scer gosence oživile in na pot podale!

F. Schmidt.

Od tlake za ribštvo.

Tlaka za ribštvo tudi jenja brez odškodovanja, samo tista ne, ki se na lastnih zemljiših tistih opravlja, kateri imajo pravico do ribštva, in ktera je za tako poterjena ali pozneje za povračilo pogojena.

Pravica do ribštva ima s pravico do lova ali jage enako lastnost, namreč lastnost dominikalnih (grajšinskih) pravic. Kakor je jaga na ptujih zemljiših po patentu od 7. marca 1849 nehala, takó ima tudi domini-

kalna pravica do ribštva jenjati in kakor je zavolj jage posebna postava storjena, takó se bo tudi za ribštvo posebna postava naredila. Zató tedaj odpadejo brez plačila vsa tlaka in druge dela in vse davšine za ribštvo. Take dela in odrajtvila, kakor so nam do zdaj znane so: ribški čoln vesljati (Fischerschiffelführen), jéz odperati (Wehrloch offen erhalten), mreže nositi (Fischernetze tragen), ribe v mreže goniti (Fische in das Netz treiben), ribe ob času derstenja loviti (Fischstreichfang), divjo ali štantno ribštvo (wilde Fischerey) — ribji denar (Fischgeld) i. t. d.

Če so pa grajšine na svojih lastnih zemljiših pravico do ribštva vživale in pri ti priložnosti kako tlako od svojih poprejšnjih podložnih tirjale, se mora takošna tlaka ravno tako odškodovati, kakor druga tlaka, ktera se je na njivah ali travnikih ali v vinogradih opravljala. Če, postavim, grajšine imajo bajerje na svojih lastnih grunatih in de so od podložnih tirjale, de so hodili bajer trebiti, tedej taka tlaka ni za ribjo tlako spoznati, ampak za navadno tlako in je po tistih stopnjah za odškodovati, kakor patentna odmerjena ali imenovana tlaka (gemessene oder genannte Robot) to je, tlaka v določenih delih, naj bodo dnevi za nje odmerjeni ali ne, kakor, postavim, kako njivo orati, ali 4 dni kositi i. t. d. — Tode taka tlaka le tam obveljá, ker je rektificirana ali pozneje za povračilo pogojena. Take pogodbe ali glihenge pa le veljajo, če so od kresije poterjene bile, in tudi take poterdila so se mogle na vsake tri léta ponoviti, drugač pogodbe ne veljajo več.

Ambrož.

Zdej bo resnica z novo srenjsko napravo.

Če hočemo vstavno svobodo vživati, moramo imeti samostojne srenje ali soseske, ki imajo v svoji okolici tudi kaj govoriti. Na svobodne srenje se opira vse drugo svobodno življenje države.

Z veseljem smo tedaj sprejeli te dni dva razglasa gosp. ministra notranjih oprav na deželne poglavarje, ktera jim zapovesta, de lani odložena srenjska naprava se ima zdej berž vstanoviti, ker so že nove kantonske poglavarstva vstanovljene.

Kaj več od tega ministerskiga razglasa bomo drugo pot povedali; bravcam „Novic“ bo pa mende tudi z razlago srenjske postave, ki jo v dokladi dajemo, ravno zdej nar bolj vstreženo, kér je takó umljivo pisana. Pridno jo berite!

Gospod minister pravi, de naj se pri napravi novih krajnih srenj posebno na to gleda, de srenje, kakor so dozdaj pod svojim županam in prisežnimi možmi zedinjene bile, tudi prihodnjič takó ostanejo, če srenje to želijo, in če temu obstanju niso katasterske razmere nasproti. Povsod pa mora to vodilo (regelca) obveljati, de se zamorejo le cele katasterske srenje združiti, nikdar pa se ne smejo posamesne katasterske srenje razdeliti. Tudi take srenje, ki so pod razločnimi kantonskimi sodništvii, se ne smejo združiti, če niso kakšni posebni vzroki za zedinjenje tacih srenj.

Prav lepc opominja minister, de naj se nikar nihče ne boji za župana ali odbornika izvoljen biti, kér opravila ne bojo take, de bi kdo za to mogel posebno učen biti, če ima le scer previdno glavo, pošteno in dobro voljo za prid svoje soseske kaj storiti. Tudi opravil ne bo toliko, de bi kdo mogel zavoljo tega svojo kmetijo ali rokodelstvo zanemariti; veči del opravil, ki jih bo imel župan in odborniki, je že znan, — in tudi pisarij ne bo toliko, kakor morebiti kdo misli. Pred ko ne bo šolmašter lahko pisarske opravila opravljal; to bo srenji menj stroškov prizadjalo, šolmašter bo pa tudi poboljšek imel.

Tedaj le z veseljem k početju nove srenjske naprave!

Nove postave.

Ni davnej kar so bile nektere nove postave dane. Ker pa celih nimamo prostora natisniti, povzamemo iz njih ob kratkim le važniši reči.

Postava nekterih prememb v kaznovanju hudodelstev in težkih policijskih prestopkov.

Kaznovanje (štrafanje) z nalogo očitniga dela (tudi očitniga srenjskiga dela), postavimo, de v ječi zaperti človek je mogel včasih kamnje nositi, cesto pometati itd., se prihodnjič ne sme več zgoditi. — Poškodovanje ptujiga blagá se ima le z ječo od 1 dneva do 1 mesca kaznovati, če škoda ne preseže 5 gold. — Kdor sodniški pečat odpečati, ima priti v oestro ječo do 6 mescov. — Kdor kteriga zapelje, de prelomi svojo vradno oblast, pride v ječo od 1 do 6 mescov. — Kdor je kaj požgati hotel, se pa o pravim času še skesal in se potem tako obnašal, de se je clo vsa škoda odvernila, se mu vsa kazin odpusti. — Zavolj manjšiga hudodelstva, ki se pregrešek in policijski prestopok imenuje, v oestro ječo obsojen, se nima v železje djati. — Kdor se skrivnih družb vdeleži, se ima po postavah soditi, ki jih patent 17. marca 1849 zastran družbinih in shodnih pravic določi. — Poprejšna kaznovavna postava zavolj podšuntanja podložnih zoper svoje gosposke, se ima omejiti na postavo, ki govori od podpihovanja zoper državne in srenjske vradstva (gospóske). — Če se je kdo sam sebe ob življenje pripraviti poskusil, pa tega namena ni popolnoma izpeljal, se tak človek nima sodniško kaznovati, ampak politiško vradstvo ima skrbeti, de takiga zgubljeniga človeka duhoven poduči, ali de se v zdravnišnico ali kakšno oskerbnišnico da; če je pa kdo samiga sebe umoril, naj se pokoplje na navadnim pokopališu tode natihama.

Nova postava za kolek (štempelj) in za takse.

Cesar so poterdili nektere od ministerstva nasvetovane premembe v postavah za kolek (štempelj) in za takse stariga patenta od 27. pros. 1840. Minister denarstva je 9. sveč. t. l. dal ta novi ukaz na znanje. Ta nova postava se začne 15. sušca t. l. in veljá za vse tiste dežele, v kterih je postava od 27. prosenca veljavna (tedaj za vse avstrijske dežele, samó za zdej za Ogersko deželo ne in tudi za tiste dežele ne, ki so bile poprej z Ogersko zedinjene). Po ti novi postavi je tarifa kolka all štempeljna za pisma (Urkunde), ki morajo štempljane biti, po vrednosti reči drugač postavljena, kakor je po poprej bila. Nar nižji kolek je 3 krajc. za znesek noter do 20 gold. — čez 20 gold. noter do 40 gold. mora biti kolek za 6 krajc. — čez 40 gold. noter do 70 gold. 10 krajc. — čez 70 gold. noter do 100 gold. 15 krajc. — čez 100 gold. noter do 200 gold. 30 krajc. — čez 200 gold. noter do 300 gold. 45 krajc. — čez 300 gold. noter do 400 gold. 1 gold. — čez 400 gold. noter do 800 gold. 2 gold. — čez 800 gold. noter do 1200 gold. 3 gold. — čez 1200 gold. noter do 1600 gold. 4 gold. — čez 1600 gold. noter do 2000 gold. 5 gold. in tako po višji ceni naprej, noter do 8000 gold., za ktere mora biti kolek za 20 gold. Čez 8000 gold. pa poskakuje kolek za vsake 400 gold. po goldinarju. Pri kolku za ménice (Wechsel) je ta tarifa nekoliko drugačna. — Na dalje ta nova postava zapové, de vsako pismo, s kterim se kakšna ležeča (nepremakljiva) reč (kako zemljiše, hiša itd.) kakimu drugimu v last izroči, ki jo je ali kupil ali poerbal ali scer brez plačila dobil, mora kolek za 15 krajc. za vsako pôlo (pogen) imeti. Zraven tega pa mora za pridobljeno tako lastninsko pravico novi vlastnik 3 in pol od 100 gold. vrednosti v cesarsko kaso plačati. — Kar